

Grundområden längs Hallands kust - ålgräs, skarv och säl

Viking Bengtsson, Yrkesfiskarna och Lars-Göran Pärklint, Ekoll AB, 2015
På uppdrag av Fiskeområde Halland

Innehåll

Bakgrund och syfte.....	3
Ålgräsängar	3
Ål.....	3
Hot mot grundområden.....	4
Övergödning och grumling.....	4
Fritidsbåtar	4
Förekomst av säl och skarv	4
Förbättringsåtgärder	5
Beskrivning av områdena längs kusten	6
Vallda Sandö.....	7
Kullavik	7
Onsalafjorden/Kungsbackafjorden	8
Vendelsöfjorden.....	8
Båtafjorden.....	8
Klosterfjorden	8
Balgö	8
Getterön	9
Varbergsområdet.....	9
Apelviken	9
Gamla Köpstad - Galtabäck.....	10
Galtabäck – Glommen.....	10
Glommen - Falkenberg.....	10
Falkenberg - Halmstad.....	10
Halmstad – Laholmsbukten - Länsgränsen	11

Bakgrund och syfte

Kattegatt är ett grunt innanhav med en skärgård i den norra delen och öppet hav i den södra delen. Kattegatt sträcker sig från Marstrand i Bohuslän till Kullen i Skåne. I denna rapport har vi enbart fokuserat på halländska Kattegatt från gränsen innanför Tistlarna i norra Halland till söder om Lagan ner mot länsgränsen mot Skåne. I den norra delen från Tistlarna ner till Varberg dominerar kusten av skärgård. Söder om Varberg finns det få öar såsom Marsten, Ugga, och Tylön utanför Halmstad. I Laholmsbukten finns några stenrevlar nära land som kan liknas vid små öar, på samma sätt som Ugga norr om Glommen. I rapporten ges en beskrivning av grundområden längs Hallands kust och baseras på observationer gjorda av Viking Bengtsson och Lars-Göran Pärklint. I rapporten belyser problem och lösningar på problemen i syfte att förbättra grundområdena som är viktiga som reproduktion-, yngel- och uppväxtplatser för fisk.

Ålgräsängar

Det finns ålgräsängar utmed hela kusten. Under senare år har ålgräsängarna minskat i antal och i storlek och vad som är orsaken till detta är det ingen som riktigt vet. Det största sammanhållna ålgräsområdet ligger innanför natura 2000 området vid Vallda Sandö.

Under ålfiskets tid var fisketrycket stort på de ålgräsängar som hade lä från Varberg och norröver. Goda fisken gjordes även på relativt oskyddade ålgräsängar under sommaren när det var stadiga högtryck. Ålgräsängarna ligger sällan djupare än 6 meter och är lätta att fiska på.

Ål

Ål finns dock på fler ställen än på ålgräsängarna. På våren när ålen kommer upp från vinterdvalan söker den sig in mot littoralzonen, dvs. grundområdena där vattnet värms upp snabbt, men ål kan ansamlas även vid släta berg där det finns sprickor i berget eftersom vattnet blir snabbt varmt där. Sötvatten som rinner ner från bergen kan också locka till sig ål. Ål finns även på stenig botten där det samlas smådjur som olika kräftdjur och räkor. Stor ål äter även tångkrabbor och småfisk.

Under sommartid kunde goda fisken ske även på rev ute i havet, som t.ex runt Nidingens fyr, men även på Fladenmassivet har ålfiske förekommit.

Ål förekommer dock lite överallt i havet och det händer att man får gulål lite här och var i kräftburar på djup som understiger 30 meter. Det förekommer även att man kan få blankål i bottenrål på höstarna. Med de begränsade resurser som projektet medger, måste vi begränsa oss till problemen för ålen och ålgräsängarna med grumling, övergödning, predatorer som skarv, säl, kärnkraftverkens påverkan och hamnutbyggnaden i kustbandet.

Hot mot grundområden

Övergödning och grumling

Ett generellt problem för ålgräsängarna är uppgrumling och övergödning från bäckar och åar som rinner ut i Kattegatt. Det grumliga och näringsrika vattnet gör så att sedimenten lägger sig på bladen och kväver växten och även producerar mattor av gul- och grönalger, vilka också kan kväva ålgräset. Under vissa tider har badvattnet varit kraftigt påverkat på flera ställen utmed kusten pga grumling och övergödning.

Fritidsbåtar

Ett annat problem är fritidsbåtarna och dess krav på hamnar, där man fyller ut med sten och bygger hamnar och därmed skär av strandströmmarna. Strandströmmarna är oerhört viktiga för den littoral faunan. Strömmarna för in syrerikt vatten från havet till räkor, kräftdjur, småfisk mm in på grundbotten och ålgräsängarna som är djurens barnkammare. Efter en hamnutbyggnad kan man se tydligt hur faunan förändras från en mångfald av djur och bl.a hur ålen och laxfisken trängs undan och försvinner pga. stora pirarmar byggs, vattengenomströmningen försämras, muddring av botten, sprängningar, och ökad båttrafik mm. Hela ekosystemet påverkas för all framtid.

Förekomst av säl och skarv

Efter hela Hallandskusten är säl och skarv ("ålakråkan") ett mycket stort problem för fiskfaunan. När det gäller skarv så finns de även uppe i åar och bäckar. Man kan också se att efter några år med en stor skarvpopulation flyttar sig skarven när maten är slut. Det finns många observationer på hur skarven plockar fisk och ål. Den art som börjar försvinna först är tånglaken. Den argumentation som kommit, framför allt ifrån ornitologer, är att skarv inte äter ål, vilket inte stämmer med verkligheten. Argumentationen är osaklig och tyder på en stor okunskap om skarvens intag av föda. I Östersjön har skarv förorsakat stor skada både på land och i havet. Vad som är viktigt är att skarv inte tillåts att etablera sig i större kolonier utmed den halländska kusten. Man kan hålla populationen nere på en rimlig genom att plocka äggen.

Säl finns efter hela kusten och lever periodvis i kolonier, stora kolonier finns på Hallands Väderö, utanför Morups kanal och upp mot Björkäng mellan Falkenberg och Varberg. Från Varberg och norröver är hela området idag i princip en stor sälkoloni. Det finns olika uppgifter om hur mycket säl det finns, men troligtvis är det periodvis bortåt ca 10 000 djur utefter Hallandskusten. Sälen är idag, i praktiken, 100 % skyddad (även om viss skydds jakt förekommer). Sälen drar sig allt mer in mot grundområdena och in i mynningsområdena i de Halländska åarna för att söka föda. Det finns rapporter på att säl har vistats ända inne vid Lagans nedre kraftverk och även i Nissan inne i Halmstad.

En knobbsäl som är den vanligast förekommande sälarten äter ca 3 kg fisk om dagen och en gråsäl äter ca 7 kg om dagen. Ålen är med sitt stora fettinnehåll ett attraktivt byte för sälen. Det är viktigt att sälen inte får etablera sig i grundområdena, innerskärgårdarna och i åarnas mynningsområden. För stora sälkolonier är ett hot mot fisksamhällena utmed den halländska

kusten. Det borde införas någon form av en reglerad skydds jakt för att hålla nere sälen på en rimlig nivå.

Förbättringsåtgärder

Åtgärder som vi tidigare har beskrivit i vår rapport Projekt-Ålinventering, belyser betydelsen av att det måste finnas fria vandringsvägar upp och ner i åar bäckar för ålen.

Effektiva förvaltningsplaner måste tas fram för skarv och säl. En storskalig inventering av ålförekomster bör göras i alla grundområden, åar, bäckar, sjöar, mossar och kärrområden. Fasta kontrollstationer bör tas fram ut efter kusten för att se hur ålbeståndet utvecklar sig i havet. Tills fria vandringsvägar ut till havet är genomförda i åar, bäckar och i sjöar måste fisket efter blankål för lastbilstransport och utsättning i havet fortsätta och utökas.

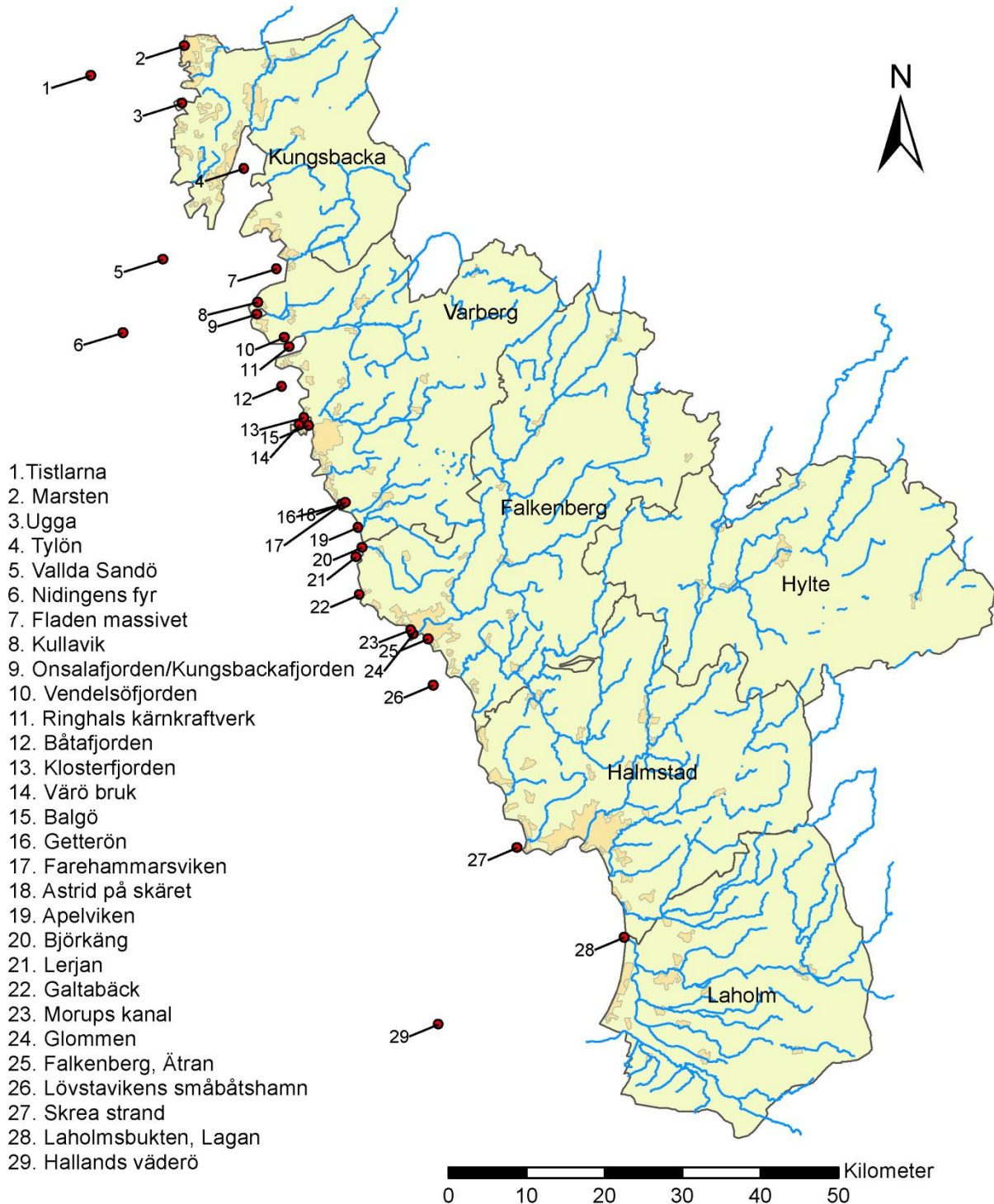
Att såsom man hittills har gjort, att skylla ålbeståndets tillbakagång i Sverige, på yrkes- och husbehovsfisket är inte seriöst, när en stor negativ faktor är kraftverksexploateringen i de svenska vattendragen och kärnkraftsindustrin. Miljöorganisationerna borde istället driva frågan mot dessa aktörer i stället.

För att komma till rätsida med problemen bör man:

- Skapa fria vandringsvägar i vattendragen.
- Göra skyddsåtgärder vid vattenintagen och värmeväxlarna vid kärnkraftverken.
- Införa exploateringsstopp av grundområden.
- Försöka åstadkomma en minskning av skarv- och sälkolonierna.
- Minska sediment-, fosfor- och kvävetransport från åar, bäckar och kommunala reningsverk ut till havet med 75%.

Beskrivning av områdena längs kusten

Nedan följer en beskrivning av grundområden längs Hallands kust. Kartan nedan visar platser som hjälper till att orientera sig längs kusten.

Vallda Sandö

Ålgräsängarna innanför natura 2000 området Vallda Sandö brukar räknas som Hallands största sammanhängande ålgräsängar. På Vallda sandö ligger en stor småbåtshamn som byggts ut i omgångar. Vid den senaste utbyggnaden motsatte sig fisket en utbyggnad eftersom det hade varit mycket bottendöd i området. Fisket krävde att vattencirculationen tillgodosågs, lösningen blev att Vallda Sandö hamn fick betala 35 000 om året i en dom (fiskevårdsavgift), en lösning som miljödomstolen tagit initiativ till. Ersättningen för den skada som blev är försumbar i sammanhanget.

Inloppet till Vallda Sandö

Kullavik

Kullavik är idag en stor småbåtshamn, endast en mindre del innanför hamnen är idag exploaterat område.

Kullaviks hamn

Onsalafjorden/Kungsbackafjorden

Onsalafjorden eller som den kallas av vissa Kungsbackafjorden är Sveriges sydligaste fjord med en riktig djupränna in i Onsalafjorden. Där finns stora ålgräsområden, övergödning i fjorden leder periodvis under sommartid till stor tillväxt av gul och gönalger (så kallad silk) som kväver ålgräset. Det näringsrika vattnet kommer från Kungsbackaån, Rolfsån, Rolfsån avvattnar Lygnernområdet, mindre bäckar som Torpaån och Ölmevallabäcken. I Onsalafjorden finns även en skärgård.

Vendelsöfjorden

Vendelsöfjorden är ett marint reservat med ålgräsängar innanför Vendelsö-Almö och längs landsidan från Stavder mot Espenäsudde i Vendelsöfjorden rinner Löftaån ut, utan tvekan påverkas ålbeståndet i Vendelsö och Åsafjorden av vattenintaget och värmeväxlarna på Ringhals kärnkraftverk.

Vendelsöfjorden utanför Löftaån

Båtafjorden

I Båtafjorden där ligger hamnarna Videberg och Bua och Ringhals kärnkraftverks in och utlastningshamn. Stora Ävan rinner ut i den inre delen av Båtafjorden ån är öring och ålförande. Fjorden är hårt exploaterad, men trots allt har det tidigare förekommit ett småskaligt ålfiske.

Klosterfjorden

Viskan, som är reglerad, rinner ut i Klosterfjorden. Innan vattenintaget till Väröbruk sitter en ålyngeluppsamlare, glasålen som fångas, körs upp och släpps ovanför dämmena i Viskans vattensystem.

Balgö

Balgö är en av Hallands större öar och är ett stort naturreservat, som tidigare varit bebodd. Innanför Balgö mot fastlandet är det relativt grunt vatten. Det finns en del områden med ålgräsängar både norr och söder om Balgö in mot land.

Getterön

Getterön var från början en ö men en väg byggdes mellan fastlandet och ön under början av 1930-talet. Yttre delarna av Getterön består av ett naturreservat. Runt om Getterön finns det en hel del småöar. Norr om Getterön ligger Farehammarsviken där finns det en hel del ålgräsängar och under senare tid har det ökat något. Innanför Farehammarsviken ligger ett Natura 2000 område och i början av området rinner Himleån ut. Natura 2000 området är CW klassat och är ett av världens finaste fågelområden med grunt vatten för vadarfågeln. Söder om Getterön finns det marginellt med ålgräsängar.

Farehammarsviken

Getteröns natura 2000 område

Varbergsområdet

Varbergs hamn är idag flera hamnar i ett, en som avgränsas av två relativt nya vågbrytare, den inre delen är den gamla handelshamnen. Det finns även en nyanlagd hamn närmare Getterön där det också är utmuddrat och utfyllt. En ytterligare utbyggnad av hamnen (Farehamnnen) håller på att anläggas, med muddring och bortgrävning av de sista ålgräsängarna som finns utanför Astrid på skäret. I miljödomstolsförhandlingarna fick Varbergs kommun en dom (fiskevårdsavgift) där kommunen, så fort grävningsarbetet har startat, årligen ska betala 100 000 kr till HaV för skada av ålgräsängarna mm. Summan ska årligen indexuppräknas. Längst ut, efter den nordvästra vågbrytaren, ligger Getteröns marina. Där är i princip alla ålgräsänga som funnits i området borta.

Apelviken

I Apelviken, syd om Södra näs mot Träslövläges hamn, finns ett grundområde innanför en landtunga och en mindre ö. En mindre bäck rinner ut i bukten. I området förekommer gott om plattfisk på sandbotten.

Gamla Köpstad - Galtabäck

Det finns ett stort grundområde, kallat Lerjan, som ligger mellan land och skyddande skär mot havet. Området ventileras av en öppning i nordvästra delen och en kanal i södra som går igenom Galtabäcks hamn. Området har varit betydligt djupare en gång i tiden och haft hamnverksamhet. Det finns rester av en pålspärr i området. Bottensubstratet i grundområdet består av sand och sandblandad lera, förmodligen därav namnet. Området är så grunt så att vattnet periodvis blir stillastående och sterilt pga dålig syresättning från havet.

Lerjan

Galtabäck – Glommen

Mellan Galtabäck och Glommen finns det stora områden med mycket rev och stora ålgräsängar. I detta område finns det optimala uppväxtområden för ål och annan fisk. Två vattendrag rinner ut i området Tvååkerskanal och Morupskanal. Utanför Morup finns en stor lagun innanför Uggarevet med sammanhängande ålgräsängar.

Glommen - Falkenberg

Mellan Glommen och Falkenberg finns det grundbottnar med rev och mindre partier av ålgräsängar. Området är hårt exploaterat. En bit söder om Morups tånge, ligger mellersta Hallands avfallsanläggning, Lövestavikens småbåtshamn och den gamla soptippen i Falkenberg. Så sent som en bit in på 70-talet kunde man bl.a fiska ål i Lövestaviken. Det var oerhört gott om ål, men sedan utbyggnaden ökat försvann ålfisket mm för all framtid. Ätran rinner genom Falkenberg ut i Kattegatt. Under dom senare åren har det vandrat upp en hel del glasål. Tidigare, innan utrivningen av Herting 2, fanns det en ålyngeluppsamlare vid Herting 2.

Falkenberg - Halmstad

Söder om Ätrons stora pirarmar ner mot Skrea består mest av grundbottnar. Två kulverterade större bäckar rinner ut i Skreaområdet. Lite längre söderut rinner Suseån ut i Kattegatt. Hela området ner mot Halmstad är öppet och består mestadels av sandbottnar med inslag av sten, men även små formationer av rev finns utspridda i området också.

Halmstad – Laholmsbukten - Länsgränsen

Laholmsbukten, här rinner Nissan, lagan, Fylleån, Genevadsån och Stensån ut i Kattegatt. Nissan rinner genom Halmstad och rinner ut i Kattegatt. I mynning ligger en av sveriges största handelshamnar. I Nissan vid Slottsmöllan finns en ålyngeluppsamlare. Söder om Halmstad rinner Lagan genom Laholm ut i Kattegatt. Lagan är Hallands sydligaste å. I Laholm ligger det första kraftverket som är ett definitivt vandringshinder för fiskfaunan. Vid kraftverket finns en ålyngeluppsamlare. En bit nedströms kraftverket rinner Smedjeån ut med alla sina biflöden ut i Lagan.